Førsteblad

1.

1

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 80

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Bö

Emne: Folkemedesin

Bygdelag. Øvre Bö

Oppskr. av: Sveinung H. Lia

Gard: Lia

(adresse): Bö st. Telemark

G.nr. 49 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. For det meste

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Ja 2. Hadde sterk tru på brennevin og tobak. 3. Mot brannsår – Söpfløte – Frost-brennevin eller Spiritus – Mot vorkesår hadde dom på fersk kulort, lög med dette natta over. Brennevin med stor kamferstykke på – mot innfluensa – Brennevin med heil pepar på – mot mageknip
4. Langt tilbake i tida var det nok større gardar som var forsynt med slikt.
5 På gardane fekk dei nok låne. Har ikkje höyrt at prest eller jordmor hadde slikt
6. 1 deil tjöre, 1 deil Söpfløte og 1 deil terpentin blei blanda saman og bruka mot utslett – eksem – 7. „Brystte" blei laga av ei lakrisstong og litt salmiakk, dette blei gitt eit oppkok i ca ein liter vatn
8. Slik medesin kjøpte ein og bare av [illegible]
9. Det var helst eldre kvinner.
10. I skåp og kister. 11. Apoteker greier
12. Fram til 1920 åra var det mange som reiste rundt på bygdane og selde elektriske belter og gigtringar. 13 Neinleg
14. Har höyrt om alruner, men aldri sett dei. 15. Mot vorter bruka dei ein flesheskvor som smurde vorta. Var dom

15703

var bruka blei den gjøymt ein stad ingen kunne finne den. Somme bruka hengjetyte (Grashoppe) dei bit sund vorta og då kom varta ikkje igjen. Mot gigt å lange seg i breskelig og laug med mykje spansk salt (raudt)

Eg hugsar som gutunge at for den bollen smurde talg på ei ullfille og la på bringa mi, måtte ligge med den om natta. Dette var råd mot hoste. Mot skirk feber bruka dei å koppe. Mot håravfall og skallethet skulle dei vaske seg i ei flaske brennevin. Terpentin blei bruka mot "krimsjuke" ~ forkjølelse - Blåbær blei bruka mot vond mage.

Grauteboll var mykje nytta brukt o.l. Det blei koka ein graut av byggmjøl og denne måtte ein ligge med om natta. Dette blei òg bruka mot gigt i ryggen

Bygdelækjarar.

A. Lækjarar:

16. Har berre høyrt om menn.
17. Både på stor og små gardar
18. Har høyrt om eks. Valborg Vallan som reiste i bygdene i Telemark. Ho bruka mykje kniv på verker o.l.
19. Det var so ymse
20. Kjenner ikkje til det
21. Det måtte nok vera medgift givnad
22. Den fyrr nemnde Anders Krogsaug var lam i beina og kunne sovidt bevege

15703

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

på Rykkjer.

22. Det blei for somme mest som yrke

24. I det forige årh. var mest ein daler det fekk eller tok, men det kunne vera i enkelte tilfelle nokykje meir

25. Har ikkje høyrt om slikt samarbeide

26. Og det kunde nok. 27. Har ikkje høyrt noko om det

28 — —

B. Lækjeråd og lækjarkurar

29. Om sumaren samla dei urter som blei tørka på loft.

30 Deilvis

31 Hengde dei på tørre steder og la dei mellom papir i kista.

32. Det var nok kjøpt av desse på apotek

33. Ein gjekk til kokning og motta til kraaknin

34. Den fyrr nemnde Andreas Kvaslang fekk i sin tid av ein doktor i Kristiania oppskrift på forskjellige råd mot sjukdomar. Dette fortalte telef. dotter Anne Kvaslang. Ho er ovannemndes dotter dotter!

35. Det har vore mange sjuke som har villt hat vatten frå kjende ølkjer. Det er eit teikn på at døden nermar seg seier dei gamle og det synes å vera så.

36. Nei

15703

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

37. Ja. Det var mest kamfer og pepar brennevin.
38. Anders Kaasshaug
39. Ja 40. Voko var heimelaga
41. Nei 42 Ja. Dulig Søren Troupen
43. Det eg norgitt var ein tut av kuhornn som dei sette på det vonde staur og saug til seg lufta så blodet blei samla under koppa. Når det var gjort tok dei fram eit lite jern som var forma som ei lita øks, sette dette på koppestaur og slo med ei lita klubbe så blode kom ut
44. Namnet Igletjønn tyder på att det blei samla iglar der, men i seinar tid blei iglar kjøpt på apotek
45 Ja – 46 Nei – 47 – I kuster og likyande
48. I dei fleste tilfelle blei det bruka lei lækkreppe

C. Lækjebøkar

49. Som eg var skrive om fyre så fortalte ein nabo av Anders Kaasshaug – Olaf H. Fosheim at han hadde sett at Kaashaug hadde ei lægebok, utakan til dei som skipskapteinen hadde ombord i seilskutene i gamle dagar. Kor denne boka var henta visste han ikkje. O. H. F var jamaldrande til A. K. Denne døydde i 1928 80 år gamal. Om denne A. K.

15703

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

kunne eg ha fortalt ein masse, ~~den~~ men den slektningen eg fyr var nemnt bad meg la være – Det er hendelser som helst må gløymast – Dessverre er legg-oppskrifter og lagebok komne bort. Det einaste eg fekk utlevera var hans bilete og dette legg eg ved – og ber om dette blir returnera ved høvelegheit.

Ein ting er sikkert, at så rikt utrusta person har det ikkje vore i bygda på lange tider. Han var ein mykje kjent „bygdedoktor, lege" og ein mykje god „bein-lege" og dertil eit uvanleg godt hugmod. Han kunne få / på beina slike som dei i dag sender på nerveklinikk. Når krøkaug blei henta til slike var det ikkje lenge før dei var friske. Han blei mykje henta til andre bygdar au.

Han måtte ha eit veldig mot – I 1880 åra reiste han til Amerika trass sine lame bein. Far trefte han i farmardistrikta i Minnesota der han praktisera som lege.

Då han kom heimatt til Bø drev han vel ei tid som tømmeroppkjøpar og hadde store utbogater.

Han var nedstammande frå Mette Margrethe Stjerne, ei prestedotter frå Sauherad som i sin tid gifte seg med tenestguten og flytte til Solgjord / ein heigard på /

15793

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Dalheimheia 6. i Bö.

Den fyrr nemde Söun Tronsen Nåsa har eg ekkje fatt noka opplysningar om då det ekkje er slektningar som har större greie på hans levnadslöp. Eit serdrag for honom var att han kunne prate for nurvöse att blei god att snart. Elles var han mykje nyttå som dyrlege. Noko bilete av honom har

15793

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING